

Poplatky za prítomnosť sprevádzajúcej osoby
v nemocniciach na Slovensku

Október 2022

**Poplatky za prítomnosť sprevádzajúcej osoby
v nemocniciach na Slovensku**

Prítomnosť sprevádzajúcej osoby pri pôrode je súčasťou kvalítne poskytovanej pôrodnej starostlivosti

Prítomnosť sprevádzajúcej osoby/osôb pri pôrode podľa vlastného výberu ženy dokázateľne pozitívne ovplyvňuje priebeh pôrodu. Zvyšuje šance na vaginálny pôrod, skracaie prvú dobu pôrodnú a predstavuje pre ženu psychickú a emočnú podporu v dôležitej a náročnej životnej situácii, čím zvyšuje celkovú mieru spokojnosti rodiacej ženy s pôrodom. Novorodenci žien, ktorým sa počas pôrodu dostáva nepretržitá podpora, majú menšiu pravdepodobnosť, že päť minút po pôrode budú mať nízke Apgarovej skóre. Prítomnosť sprevádzajúcej osoby môže tiež odbremeniť zdravotnícky personál a znížiť pravdepodobnosť, že budú nevyhnutné medicínske zásahy do pôrodu, ktoré si vyžadujú zručnosti zdravotníckeho personálu.¹

Svetová zdravotnícka organizácia zahŕňa prítomnosť sprevádzajúcej osoby, resp. sprevádzajúcich osôb podľa voľby ženy medzi podmienky pre bezpečný a pozitívny priebeh pôrodu². Medzinárodná federácia pre gynekológiu a pôrodníctvo vydala stanovisko, v ktorom uvádza, že rešpektujúca starostlivosť pri pôrode vyžaduje „uznať právo matky na nepretržitú podporu počas pôrodu, informovať ju o prínosoch takejto podpory a zaistiť, že takúto podporu dostane od zdravotníckeho personálu a sprevádzajúcich osôb podľa jej výberu“.³

Právo na prítomnosť sprevádzajúcej osoby pri pôrode

Právo na prítomnosť sprevádzajúcej osoby pri pôrode vyplýva z Ústavy Slovenskej republiky⁴ a z medzinárodných dohovorov, ku ktorým sa Slovenská republika hlási⁵. Dotýka sa práva na súkromie, rodinný život, práva na zdravie a ďalších základných

¹ World Health Organization (WHO): Companion of choice during labour and childbirth for improved quality of care. Geneva : World Health Organization, 2020. Dostupné na:

<https://apps.who.int/iris/rest/bitstreams/1300034/retrieve> (posledná návšteva dňa 12. 10. 2022).

² World Health Organization (WHO) recommendations: intrapartum care for a positive childbirth experience. Geneva : World Health Organization, 2018. Dostupné na:

<https://www.who.int/publications/i/item/9789241550215> (posledná návšteva dňa 12. 10. 2022).

³ The International Federation of Gynecology and Obstetrics (FIGO) Statement: Health System Strengthening and Respectful Care, 2021. Dostupné na: www.figo.org/resources/figo-statements/health-system-strengthening-and-respectful-care (posledná návšteva dňa 12. 10. 2022).

⁴ Zákon č. 460/1992 Zb. Ústava Slovenskej republiky v znení neskorších predpisov

⁵ Napríklad: Dohovor o odstránení všetkých foriem diskriminácie žien (1979; uverejnený v Zbierke zákonov pod č. 62/1987 Zb.),

Medzinárodný pakt o hospodárskych, sociálnych a kultúrnych právach (1966; uverejnený v Zbierke zákonov pod č. 120/1976 Zb.).

ľudských práv. Hoci teda nejde o nové právo, potrebu vnútroštátnej legislatívnej úpravy konštatovala aj Kancelária verejného ochrancu práv vo svojej správe *Hovorme otvorene o pôrodoch: Ľudskoprávny prístup pri poskytovaní zdravotnej starostlivosti pri pôrodoch*⁶.

V septembri 2022 bol na Slovensku schválený návrh novely zákona o zdravotnej starostlivosti⁷. Týmto zákonom sa vo vnútroštátnej legislatíve bližšie upravuje právo rodiacej ženy na prítomnosť sprevádzajúcej osoby/osôb podľa jej výberu, a to počas celého pôrodu. Zákon nadobudne účinnosť 1. 6. 2024. **To však neznamená, že na prítomnosť sprevádzajúcej osoby pri pôrode nemajú ženy právo už teraz.** Odložená účinnosť má vytvoriť priestor na potrebné úpravy pre tie nemocnice, ktoré doteraz obmedzovali prítomnosť sprevádzajúcich osôb a zdôvodňovali to nevhodnými priestorovými podmienkami.

V ktorých nemocniciach na Slovensku je prítomnosť sprevádzajúcej osoby spoplatnená?

Na rozdiel od mnohých európskych krajín⁸ na Slovensku stále pretrvávajú problematiku prax vyberania poplatkov za prítomnosť sprevádzajúcej osoby pri pôrode ako za nadštandardnú službu. Takúto prax považujeme za diskriminačnú predovšetkým voči ženám z nízkopríjmových skupín. V tomto materiáli prinášame prehľad poplatkov za prítomnosť sprevádzajúcej osoby pri pôrode v nemocniciach na Slovensku. Výška poplatkov je aktuálna k septembru 2022.

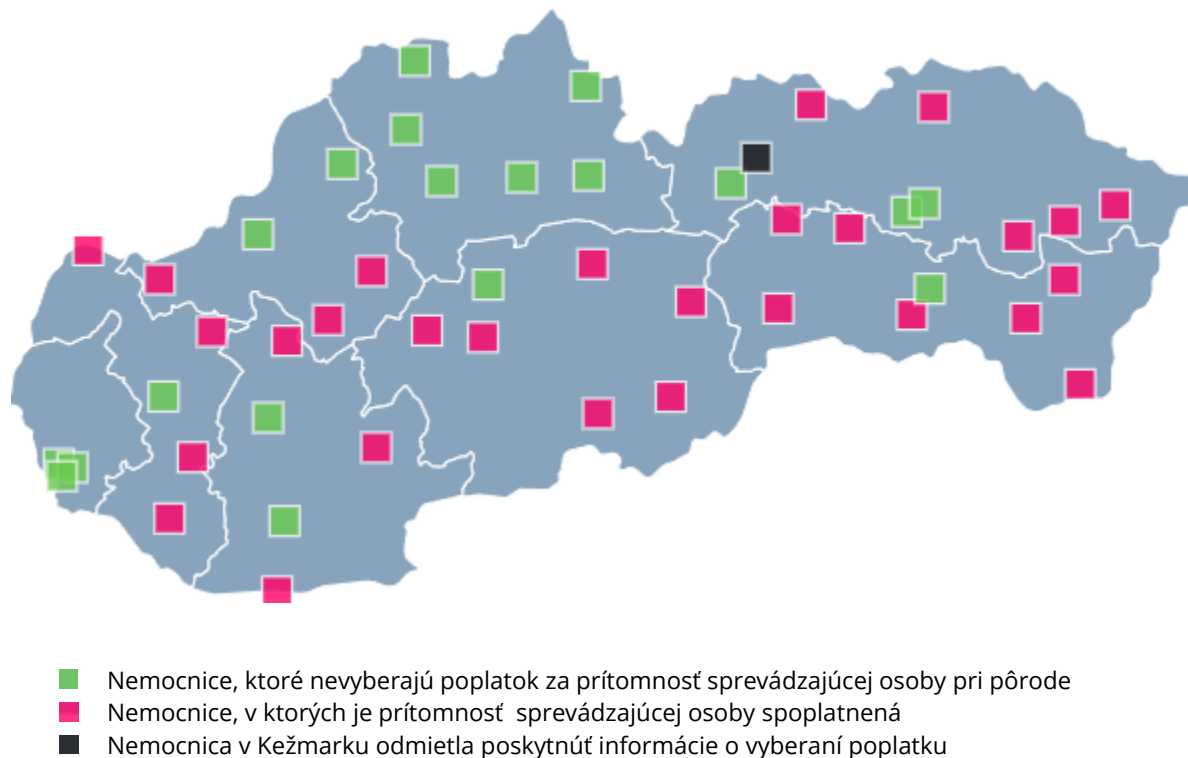
Počas septembra 2022 sme v Ženských kruhoch urobili monitoring poplatkov za prítomnosť sprevádzajúcej osoby pri pôrode a služby s tým spojené v nemocniciach na Slovensku. Informácie sme primárne získavali z webových stránok nemocníc a z cenníkov, ktoré sú nemocnice povinné zverejňovať. V prípade, že sa nám informácie o poplatkoch nepodarilo získať z webovej stránky, kontaktovali sme

⁶ Patakyová, M.: *Hovorme otvorene o pôrodoch: Ľudskoprávny prístup pri poskytovaní zdravotnej starostlivosti pri pôrodoch*. Bratislava : Verejná ochrankyňa práv, 2021. Dostupné na: <https://vop.gov.sk/priorita/hovorme-otvorene-o-porodoch-ludskopravny-pristup-pri-poskytovani-zdravotnej-starostlivosti-pri-porodoch/> (posledná návšteva dňa 12. 10. 2022).

⁷ Zákon č. 576/2004 Z. z. o zdravotnej starostlivosti, službách súvisiacich s poskytovaním zdravotnej starostlivosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

⁸ Napríklad v susednej Českej republike v roku 2016 skonštatoval protiústavnosť vyberania poplatkov za prítomnosť sprevádzajúcej osoby Ústavný súd ČR.

nemocnice telefonicky. S výnimkou Nemocnice Dr. Vojtecha Alexandra v Kežmarku⁹ sa nám podarilo získať informáciu zo všetkých zariadení na Slovensku. Pre prehľadnosť sme sa rozhodli nemocnice rozdeliť podľa jednotlivých krajov.

Obrázok 1: Možnosť mať pri pôrode v nemocnici sprevádzajúcu osobu bez poplatkov je v niektorých regiónoch Slovenska nedostupná

Z monitoringu vyplynulo, že niektoré nemocnice v cenníkoch uvádzajú poplatky za služby, ktoré priamo súvisia s prítomnosťou sprevádzajúcej osoby pri pôrode. Ide napríklad o rôzne hygienické pomôcky, antigénové alebo PCR testy na ochorenie COVID-19 a podobne. V nasledujúcej kapitole v tabuľkách 1 až 8 uvádzame také dodatočné poplatky, ktoré sa nám podarilo zistiť z cenníkov nemocníc počas septembra 2022. V prípade, že nemocnica vyberá dodatočné poplatky, ale v cenníku ich v súvislosti s pôrodom neuvádza, tak sa táto informácia v našom prehľade nenachádza.

⁹ Informáciu o poplatkoch za sprevádzajúcu osobu Nemocnice Dr. Vojtecha Alexandra v Kežmarku sa nám nepodarilo vyhľadať na webovej stránke. Z toho dôvodu sme sa pokúšali skontaktovať so zástupcami nemocnice telefonicky, no odmietli nám túto informáciu poskytnúť telefonicky a požiadali nás o zaslanie emailu. Na emailovú žiadosť nemocnica neodpovedala.

Viacere nemocnice dodatočne spoplatňujú testovanie sprevádzajúcich osôb na ochorenie COVID-19. Usmernenie Ministerstva zdravotníctva SR platné od 4. 5. 2022 upravuje testovanie sprevádzajúcich osôb pri vstupe do zdravotníckeho zariadenia nasledovne:

(1) Vstup sprevádzajúcej osoby do zdravotníckeho zariadenia nie je podmienený očkovaním ani testovaním.

(2) Vstup sprevádzajúcej osoby do zdravotníckeho zariadenia je podmienený použitím respirátora.

(3) V prípade vybraných skupín osôb, ktoré určuje vyhláška Úradu verejného zdravotníctva Slovenskej republiky, podmienka použitia respirátora nemusí byť splnená.

(4) V prípade klinických príznakov môže PZS otestovať sprevádzajúcu osobu vo svojom zdravotníckom zariadení; antigénové testy si PZS zabezpečí formou požiadavky na Ministerstvo zdravotníctva Slovenskej republiky obvyklým spôsobom.¹⁰

Z uvedeného vyplýva, že vstup sprevádzajúcich osôb do zdravotníckeho zariadenia nemá byť podmieňovaný testovaním.

Výška poplatkov za sprevádzajúcu osobu pri pôrode v nemocniciach na Slovensku podľa krajov

Poznámka: Tabuľky 1 až 8 zobrazujú výšku poplatkov za prítomnosť sprevádzajúcej osoby pri pôrode a výšku dodatočných poplatkov v nemocniciach na Slovensku. Nemocnice sú v tabuľkách zoskupené podľa krajov a kraje sú zoradené abecedne. Platnosť zistených informácií sa vzťahuje k septembru 2022. Jednotlivé nemocnice môžu výšku poplatkov v priebehu času meniť alebo zavádzať nové poplatky. Nasledujúce informácie sú preto orientačné a odporúčame overiť si ich platnosť v konkrétnej nemocnici pred aktuálnym pôrodom.

¹⁰ Usmernenie Ministerstva zdravotníctva Slovenskej republiky číslo Z033651-2022, Bratislava, 3. 5. 2022. Dostupné na: <https://www.health.gov.sk/Zdroje/?Sources/Covid-19/Dokumenty/Usmernenia-covid/MU-testovanie-04052022.pdf> (posledná návšteva dňa 12. 10. 2022).

Nemocnice Banskobystrický kraj	Výška poplatku za sprevádzajúcu osobu pri pôrode v EUR	Dodatočné náklady v EUR
Všeobecná nemocnica s poliklinikou Lučenec n.o.	36	
Nemocnica AGEL Zvolen a.s.	50	
Všeobecná nemocnica v Žiari nad Hronom	20	
Všeobecná nemocnica Rimavská Sobota	25	
Nemocnica s poliklinikou Brezno, n.o.	30	
Fakultná nemocnica s poliklinikou F. D. Roosevelta Banská Bystrica	0	
Nemocnica s poliklinikou, n.o. Revúca	25	2

Tabuľka 1: Výška poplatkov za prítomnosť sprevádzajúcej osoby pri pôrode v nemocniciach v Banskobystrickom kraji

Nemocnice Bratislavský kraj	Výška poplatku za sprevádzajúcu osobu pri pôrode v EUR	Dodatočné náklady v EUR
Nemocnica akademika Ladislava Dérera UNB	0	
Nemocnica Ružinov UNB	0	
Gynekologicko-pôrodnická nemocnica Koch	0	1400
Nemocnica sv. Cyrila a Metoda UNB	0	

Tabuľka 2: Výška poplatkov za prítomnosť sprevádzajúcej osoby pri pôrode v nemocniciach v Bratislavskom kraji

Nemocnice Košícký kraj	Výška poplatku za sprevádzajúcu osobu pri pôrode v EUR	Dodatočné náklady v EUR
Nemocnica AGEL Košice-Šaca	36	
Nemocnica AGEL Krompachy s.r.o.	30	
Nemocnica s poliklinikou sv. Barbory Rožňava, a.s.	25	
Univerzitná nemocnica L. Pasteura Košice	0	20
Nemocnica s poliklinikou Trebišov, a.sk	25	
Nemocnica s poliklinikou Štefana Kukuru Michalovce, a.s.	25	
Nemocnica s poliklinikou Spišská Nová Ves, a. s.	25	
Nemocnica s poliklinikou n.o. Kráľovský Chlmec	20	

Tabuľka 3: Výška poplatkov za prítomnosť sprevádzajúcej osoby pri pôrode v nemocniciach v Košickom kraji

Nemocnice Nitriansky kraj	Výška poplatku za sprevádzajúcu osobu pri pôrode v EUR	Dodatočné náklady v EUR
Nemocnica AGEL Komárno s.r.o.	30	
Nemocnica AGEL Levice s.r.o.	50	
Fakultná nemocnica Nitra	0	20
Svet zdravia Nemocnica Topoľčany, a.s.	16.8	
Fakultná nemocnica s poliklinikou Nové Zámky	0	

Tabuľka 4: Výška poplatkov za prítomnosť sprevádzajúcej osoby pri pôrode v nemocniciach v Nitrianskom kraji

Nemocnice Prešovský kraj	Výška poplatku za sprevádzajúcu osobu pri pôrode v EUR	Dodatočné náklady v EUR
Vranovská nemocnica, a.s.	25	
Nemocnica Poprad, a.s.	0	
Nemocnica A. Leňa Humenné, a.s.	25	
NsP sv. Jakuba, n.o., Bardejov	30	
Lubovnianska nemocnica, n.o.	20	
Nemocnica Snina, s.r.o.	20	
Nemocnica Dr. Vojtecha Alexandra v Kežmarku n. o.	N/A	
Fakultná nemocnica s poliklinikou J. A. Reimana Prešov 1. GPO	0	
Fakultná nemocnica s poliklinikou J. A. Reimana Prešov 2. GPO	0	

Tabuľka 5: Výška poplatkov za prítomnosť sprevádzajúcej osoby pri pôrode v nemocniciach v Prešovskom kraji

Nemocnice Trenčiansky kraj	Výška poplatku za sprevádzajúcu osobu pri pôrode v EUR	Dodatočné náklady v EUR
Fakultná nemocnica Trenčín	0	5
Nemocnica s poliklinikou Považská Bystrica	0	
Nemocnica s poliklinikou Prievidza so sídlom v Bojniciach	20	
Nemocnica na okraji mesta, n.o. (Partizánske)	15	
Nemocnica s poliklinikou Myjava	20	

Tabuľka 6: Výška poplatkov za prítomnosť sprevádzajúcej osoby pri pôrode v nemocniciach v Trenčianskom kraji

Nemocnice Trnavský kraj	Výška poplatku za sprevádzajúcu osobu pri pôrode v EUR	Dodatočné náklady v EUR
Nemocnica Alexandra Wintera, n. o. (Piešťany)	20	
Fakultná nemocnica Trnava	0	
Nemocnica s poliklinikou Sv. Lukáša Galanta, a.s.	26.2	
Nemocnica s poliklinikou Dunajská Streda, a.s.	25	
Fakultná nemocnica AGEL Skalica a.s.	44	

Tabuľka 7: Výška poplatkov za prítomnosť sprevádzajúcej osoby pri pôrode v nemocniciach v Trnavskom kraji

Nemocnice Žilinský kraj	Výška poplatku za sprevádzajúcu osobu pri pôrode v EUR	Dodatočné náklady v EUR
Univerzitná nemocnica Martin	0	
Ústredná vojenská nemocnica SNP Ružomberok – FN	0	
Dolnooravská nemocnica s poliklinikou MUDr. L. N. Jégého Dolný Kubín	0	
Fakultná nemocnica s poliklinikou Žilina	0	15/25
Kysucká nemocnica s poliklinikou Čadca	0	
Hornooravská nemocnica s poliklinikou Trstená	0	
Liptovská nemocnica s poliklinikou MUDr. Ivana Stodolu Liptovský Mikuláš	0	

Tabuľka 8: Výška poplatkov za prítomnosť sprevádzajúcej osoby pri pôrode v nemocniciach v Žilinskom kraji

Niektoré nemocnice poplatky zvýšili, iné ich odstránili

Poplatky za prítomnosť sprevádzajúcej osoby v minulosti vyberali všetky nemocnice. To sa zmenilo od 1. 2. 2018 vo vybraných štátnych nemocniciach¹¹. K tomuto kroku pristúpil vtedajší minister zdravotníctva Tomáš Drucker po tom, ako dokumentárny film režisérky Zuzany Límovej s názvom *Medzi nami* vyvolal celospoločenskú diskusiu o kvalite pôrodnej starostlivosti a porušovaní ľudských práv pri pôrodoch na Slovensku. Napriek tomu, že minister pôvodne hovoril o zrušení poplatkov vo všetkých štátnych nemocniciach¹², k tomuto kroku došlo iba vo vybraných fakultných a univerzitných nemocniciach.

Ukázalo sa, že dôležitú úlohu pri presadzovaní pozitívnych zmien zohrávajú aj samosprávne kraje ako zriaďovatelia nemocníc. Takýmto príkladom je Žilinský samosprávny kraj. Ten od mája 2019 pristúpil k zrušeniu vyberania poplatkov za prítomnosť sprevádzajúcej osoby vo všetkých nemocniciach, ktoré sú v jeho zriaďovateľskej pôsobnosti¹³. Konkrétne ide o nemocnice v Čadci, Dolnom Kubíne, Liptovskom Mikuláši a Trstenej.

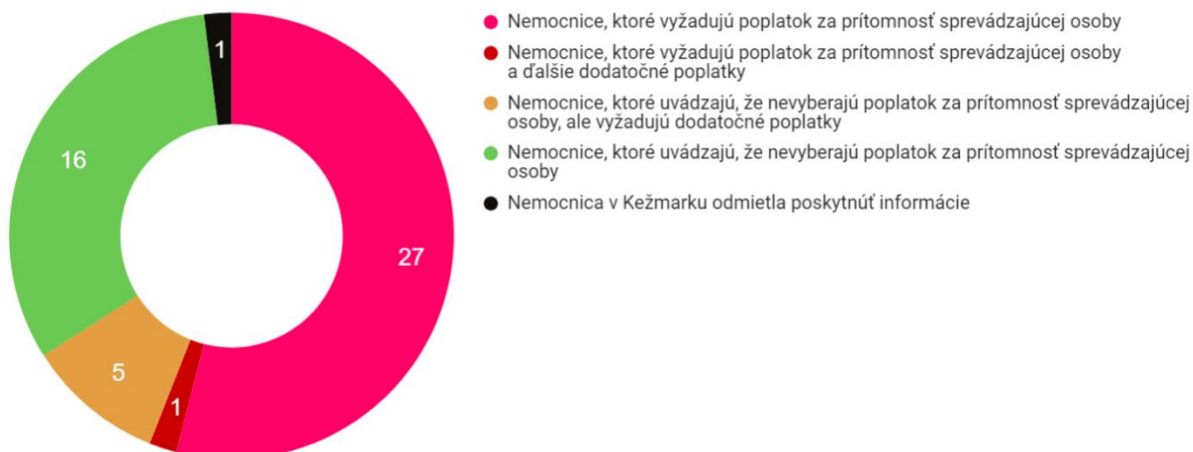
Z nášho monitoringu tiež vyplýva, že napriek postupným krokom k odstraňovaniu poplatkov sa počas pandémie ochorenia COVID-19 situácia zhoršila. Prítomnosť sprevádzajúcej osoby bola vo viacerých nemocniciach, a to aj v pôsobnosti Ministerstva zdravotníctva SR, podmienená dodatočnými poplatkami, napríklad za vykonanie PCR alebo antigénového testu na ochorenie COVID-19. Hoci teda niektoré nemocnice nevyžadujú priame platby za sprevádzajúcu osobu pri pôrode, spájajú s jej prítomnosťou dodatočné poplatky. Tie môžu predstavovať finančnú bariéru najmä pre ženy z nízkopříjmových skupín.

¹¹ Tlačová správa MZ SR zo dňa 29. 1. 2018. Dostupné na: <https://www.health.gov.sk/Clanok?zlepsujeme-podmienky-pre-matky-a-novorodencov> (posledná návšteva dňa 12. 10. 2022).

¹² Pozri napríklad citát ministra zdravotníctva Tomáša Druckera v článku na portáli peniaze.sk, dostupné na: <https://www.peniaze.sk/ekonomika/3269-poplatky-pri-porode-2018-za-co-vsetko-sa-nebude-platit> (posledná návšteva dňa 12. 10. 2022).

¹³ Informácia je uvedená na webových stránkach ZSK, dostupné na: <https://www.zilinskazupa.sk/sk/aktuality/aktuality/bezbolestny-porod-pritomnost-otca-pri-porode-bezplatne-aj-zupnych-nemocniciach-2.html> (posledná návšteva dňa 12. 10. 2022).

Poplatky za prítomnosť sprevádzajúcej osoby pri pôrode v nemocniciach na Slovensku

Obrázok 2: Poplatky za prítomnosť sprevádzajúcej osoby pri pôrode v nemocniciach na Slovensku – kruhový graf

Poplatky za sprevádzajúcu osobu pri pôrode aj naďalej zostávajú v cenníkoch väčšiny súkromných nemocníc, ale aj vo vybraných štátnych nemocniciach, ktoré prítomnosť sprevádzajúcej osoby zaraďujú medzi nadštandardné služby. Keď sme porovnali vývoj poplatkov za sprevádzajúcu osobu pri pôrode s predchádzajúcim obdobím v roku 2019¹⁴, zaznamenali sme, že štyri nemocnice poplatky za sprevádzajúcu osobu zrušili. Konkrétne ide o nemocnice v Košiciach (UN L. Pasteura), Považskej Bystrici, Poprade a Žiline. Fakultná nemocnica s poliklinikou v Žiline však zároveň zaviedla dodatočné poplatky za tzv. hygienický balíček v cene 15 alebo 25 eur¹⁵.

Žiaľ, zaznamenali sme aj negatívny trend zvyšovania poplatkov, a to konkrétne v prípade jedenástich nemocníc. Napríklad v Nemocnici AGEL Levice poplatok za prítomnosť sprevádzajúcej osoby stúpol až o 30 eur na súčasných 50 eur. Na podobné výrazné zvýšenie sme boli v priebehu roku 2022 upozornení aj v prípade Nemocnice s poliklinikou Brezno, kde podľa cenníka aktuálneho v júni 2022 bola prítomnosť sprevádzajúcej osoby pri pôrode spoplatnená čiastkou až 60 eur¹⁶. Počas monitoringu v septembri 2022 nemocnica v Brezne uvádzala na svojej stránke už čiastku 30 eur, no táto suma je stále vyššia ako 20 eur, ktoré nemocnica vyberala v roku 2019. V tabuľke 9 môžete vidieť, ako sa zvýšili poplatky v dotknutých nemocniciach.

¹⁴ V rámci nepublikovaného monitoringu webových stránok nemocníc, ktorý sa realizoval na prelome rokov 2019/2020, sme zaznamenávali výšku poplatkov za sprevádzajúcu osobu, ktoré nemocnice uvádzali vo svojich cenníkoch. Tieto zistenia sme následne porovnávali so zisteniami zo septembra 2022.

¹⁵ Pozri webovú stránku Fakultnej nemocnice s poliklinikou Žilina, bod 7, dostupné na:

<https://www.fnspza.sk/gynekologia-a-porodnictvo/o-oddeleni> (posledná návšteva dňa 12. 10. 2022).

¹⁶ Cenník výkonov Nemocnice s poliklinikou Brezno platný ku dňu 1. 6. 2022, dostupné na:

<https://www.nspbr.sk/web/wp-content/uploads/2022/06/Cennik-vykonov-a-sluzieb-od-01.06.2022.pdf> (posledná návšteva dňa 12. 10. 2022).

Nemocnica	Poplatky v EUR rok 2019	Poplatky v EUR rok 2022	Navýšenie poplatkov v EUR
Nemocnica AGEL Zvolen a.s.	33	50	17
Nemocnica s poliklinikou Brezno, n.o.	20	30	10
Nemocnica s poliklinikou Sv. Lukáša Galanta, a.s.	25.2	26.2	1
Fakultná nemocnica AGEL Skalica a.s.	30	44	14
NsP sv. Jakuba, n.o., Bardejov	0	30	30
Ľubovnianska nemocnica, n.o.	15	20	5
Nemocnica AGEL Komárno s.r.o.	20	30	10
Nemocnica AGEL Levice s.r.o.	20	50	30
Nemocnica AGEL Košice-Šaca	30	36	6
Nemocnica AGEL Krompachy s.r.o.	24	30	6
Nemocnica s poliklinikou Prievidza so sídlom v Bojniciach	15	20	5

Tabuľka 9: Nemocnice, ktoré zvýšili poplatok za sprevádzajúcu osobu pri pôrode v porovnaní s rokom 2019

Akými spôsobmi prichádza k porušeniu práva na prítomnosť sprevádzajúcej osoby pri pôrode v nemocniciach na Slovensku

Ženské kruhy sa za jedenásť rokov svojho pôsobenia stretli s viacerými spôsobmi, akými nemocnice zasahujú do práva rodiacich žien na prítomnosť sprevádzajúcej osoby pri pôrode. V tejto časti sa budeme venovať najčastejším obmedzeniam, s ktorými sa ženy stretávajú:

1. Obmedzenia, kto môže byť sprevádzajúca osoba, zo strany nemocnice
2. Nemožnosť prítomnosti sprevádzajúcej osoby počas celého pôrodu
3. Nevyhovujúce priestorové usporiadanie
4. Pôrod cisárskym rezom
5. Poplatky za prítomnosť sprevádzajúcej osoby
6. Epidemiologická situácia
7. Pozitívny test na ochorenie COVID-19

Tieto prípady **nepredstavujú legitímne dôvody na obmedzenie prítomnosti sprevádzajúcej osoby**. Slúžia na ilustráciu chýbajúcej podpory a prekážok, s ktorými sa môžete pri pôrode v nemocniciach na Slovensku stretnúť. Situácia sa môže v jednotlivých nemocniciach líšiť. Odporúčame dopredu sa informovať o zaužívanej praxi v zariadení, ktoré si plánujete vybrať pre pôrod. V úvodnej časti tohto dokumentu nájdete odborné a právne argumenty, prečo sú obmedzenia prítomnosti sprevádzajúcej osoby škodlivé a protiprávne.

1. Obmedzenia, kto môže byť sprevádzajúca osoba, zo strany nemocnice

V niektorých nemocniciach sa môžete stretnúť s tým, že zdravotnícky personál svojvoľne stanovuje, kto môže alebo nemôže byť sprevádzajúcou osobou počas vášho pôrodu. Spadá sem napríklad zákaz prítomnosti dítel alebo vymedzenie, že sprevádzajúca osoba môže byť iba partner rodiacej ženy či otec dieťaťa. Počas pandémie ochorenia COVID-19 sa niektoré ženy stretli s požiadavkou, že sprevádzajúca osoba pri pôrode musí žiť v rovnakej domácnosti ako rodiaca žena.

2. Nemožnosť prítomnosti sprevádzajúcej osoby počas celého pôrodu

Pomerne často sa na nás ženy obracajú so skúsenosťou, že hoci nemocnica navonok deklaruje podporu prítomnosti sprevádzajúcej osoby pri pôrode, v praxi túto prítomnosť umožňuje až v pokročilejších štádiách pôrodu. Časté je tiež obmedzenie, že sprevádzajúca osoba nemôže byť prítomná počas vyšetrení, a to napriek želaniu ženy. Inak povedané, ženám nie je umožnené byť so svojou sprevádzajúcou osobou neprerušovane počas celého pôrodu od príchodu do nemocnice. Tu je dôležité zdôrazniť, že na prítomnosť sprevádzajúcej osoby máte právo počas celého pôrodu a ak si to želáte, tak aj počas vyšetrení.

3. Nevyhovujúce priestorové usporiadanie

Na Slovensku je vo väčšine nemocníc stále zaužívaná prax, že prvá, takzvaná otváracia fáza pôrodu prebieha v inej miestnosti ako samotné tlačenie. Takáto miestnosť sa hovorovo označuje aj ako „vzdycháreň“ a nie je výnimkou, že sa v nej zdržiava viacero rodiacich žien súčasne. Ako dôvod na vylúčenie prítomnosti sprevádzajúcej osoby počas počiatkovej fázy pôrodu sa v takýchto prípadoch uvádza ochrana súkromia iných žien. Tento dôvod má svoje opodstatnenie, no nemocnice majú zároveň povinnosti vytvoriť také podmienky pre poskytovanie

zdravotnej starostlivosti pri pôrode, ktoré budú vyhovujúce. Nevyhovujúce priestorové podmienky niektorých nemocníc boli tiež uvádzané ako hlavný dôvod odloženia účinnosti novely zákona o zdravotnej starostlivosti, ktorá vo vnútroštátnej legislatíve upravuje právo rodiacej ženy na prítomnosť sprevádzajúcej osoby/osôb počas celého pôrodu. Zákon nadobudne účinnosť 1. 6. 2024. Do tohto dátumu by mali nemocnice vykonať potrebné stavebné alebo organizačné úpravy, ktoré umožnia prítomnosť sprevádzajúcej osoby počas celého pôrodu tak, aby zároveň bola zachovaná ochrana súkromia iných rodiacich žien.

4. Pôrod cisárskym rezom

Podpora prítomnosti sprevádzajúcej osoby pri pôrode cisárskym rezom je v nemocniciach na Slovensku stále skôr výnimkou. Pôrod cisárskym rezom pritom nie je legitímny dôvod na obmedzenie prítomnosti sprevádzajúcej osoby. Už aj na Slovensku sú prvé nemocnice, ktoré vytvárajú podmienky pre prítomnosť sprevádzajúcej osoby aj počas pôrodu cisárskym rezom. Vo väčšine nemocníc je však prítomnosť sprevádzajúcej osoby pri pôrode cisárskym rezom umožnená až na naliehanie rodiacej ženy.

5. Poplatky za prítomnosť sprevádzajúcej osoby

Poplatkom za prítomnosť sprevádzajúcej osoby je venovaná samostatná kapitola v rámci tohto informačného materiálu. Na tomto mieste iba zopakujeme, že vyberanie poplatkov za prítomnosť sprevádzajúcej osoby považujeme za formu diskriminácie. Navyše v mnohých nemocniciach vyžadujú úhradu poplatku vopred pri príchode na príjem. V praxi to znamená, že kým sprevádzajúca osoba ide do pokladne, ktorá sa môže nachádzať v inej časti nemocnice ako oddelenie pôrodnice, rodiaca žena zostáva sama.

6. Epidemiologická situácia

Pandémia ochorenia COVID-19 priniesla masívne porušenia a obmedzenia aj v oblasti práv pri pôrode. Obmedzenia prítomnosti sprevádzajúcich osôb pri pôrodoch s odvolaním sa na nepriaznivú epidemiologickú situáciu predstavovali jedny z najčastejších zásahov do práv žien, ktoré sme zaznamenali¹⁷. Dňa 21. 5. 2021 vydalo Ministerstvo zdravotníctva SR usmernenie

¹⁷ Debrecéniová, J. – Kotríková Rašmanová, M. – Marošiová, L.: PÔROD – PRÁVA – PANDÉMIA: Monitorovacia správa o porušovaní ľudských práv žien pri poskytovaní pôrodnej starostlivosti počas pandémie ochorenia COVID-19 v zdravotníckych zariadeniach na Slovensku. Bratislava : Občan, demokracia a zodpovednosť, Ženské

k návštevám pacientov, v ktorom upresňuje, že bez ohľadu na epidemiologickú situáciu (vo všetkých stupňoch varovania Covid automatu) „*má pacient právo na prítomnosť sprievodcu pri pôrode a popôrodnej starostlivosti*“¹⁸. V praxi to znamená, že nepriaznivá epidemiologická situácia by nemala byť nemocnicami uvádzaná ako dôvod pre obmedzenie prítomnosti sprevádzajúcej osoby pri pôrode. Podľa usmernenia Ministerstva zdravotníctva SR platného od 4. 5. 2022 nemá byť vstup sprevádzajúcich osôb do zdravotníckeho zariadenia podmienený ani testovaním¹⁹.

7. Pozitívny test na ochorenie COVID-19 u rodiacej ženy

Svetová zdravotnícka organizácia vo svojich odporúčaní zdôrazňuje, že všetky tehotné ženy, vrátane žien, ktoré majú podozrenie na ochorenie COVID-19 alebo ho majú potvrdené, majú byť podporené v možnosti rodiť so sprevádzajúcou osobou podľa svojho výberu²⁰. V praxi sme sa na Slovensku stretli s tým, že rodiacim ženám, ktoré mali pozitívny test na ochorenie COVID-19, nebolo umožnené rodiť so sprevádzajúcou osobou.

kruhy, 2021. Dostupné na: https://zenskekruhy.sk/wpcontent/uploads/2021/04/POROD_PRAVA_PANDEMIA.pdf (posledná návšteva dňa 12. 10. 2022).

¹⁸ Usmernenie Ministerstva zdravotníctva Slovenskej republiky k návštevám pacientov hospitalizovaných v ústavných zdravotníckych zariadeniach počas pandémie ochorenia COVID-19, verzia 2.7, vydané Sekciou zdravia Ministerstva zdravotníctva SR 25. 5. 2021. Dostupné na:

<https://www.health.gov.sk/Zdroje?/Sources/Covid-19/Dokumenty/COVID19NemocniceNavstevy.pdf> (posledná návšteva dňa 12. 10. 2022).

¹⁹ Usmernenie Ministerstva zdravotníctva Slovenskej republiky číslo Z033651-2022, Bratislava, 3. 5. 2022.

Dostupné na: <https://www.health.gov.sk/Zdroje?/Sources/Covid-19/Dokumenty/Usmernenia-covid/MU-testovanie-04052022.pdf> (posledná návšteva dňa 12. 10. 2022).

²⁰ World Health Organization (WHO) interim guidance: Clinical management of COVID-19. Geneva, 2020.

Dostupné na: <https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/332196/WHO-2019-nCoV-clinical-2020.5-eng.pdf?sequence=1&isAllowed=y> (posledná návšteva dňa 12. 10. 2022),

WHO: Coronavirus disease (COVID-19): Pregnancy, childbirth and the postnatal period. Posledná aktualizácia dňa 15. 3. 2022. Dostupné na: <https://www.who.int/news-room/questions-and-answers/item/coronavirus-disease-covid-19-pregnancy-and-childbirth> (posledná návšteva dňa 12. 10. 2022).

Slovo na záver

Cieľom tohto materiálu bolo priniesť stručný prehľad situácie týkajúcej sa možnosti rodiť so sprevádzajúcou osobou v nemocniciach na Slovensku. To, že väčšina nemocníc stále vyberá poplatky za prítomnosť sprevádzajúcej osoby, je vyústením systémového nastavenia, v ktorom je prítomnosť sprevádzajúcej osoby pri pôrode na Slovensku stále vnímaná ako nadštandardná služba a nie ako súčasť kvalitne poskytovanej starostlivosti. A to napriek tomu, že možnosť mať pri sebe počas pôrodu blízku osobu preukázateľne pozitívne ovplyvňuje priebeh pôrodu, je ukotvená v Charte práv pacienta²¹ a túto možnosť odporúča Svetová zdravotnícka organizácia²² aj Medzinárodná federácia pre gynekológiu a pôrodnictvo²³. Dôležitosť prítomnosti sprevádzajúcej osoby pri pôrode zdôrazňujú aj odborné postupy Ministerstva zdravotníctva SR pre pôrodnictvo²⁴. Súčasťou každého zdravotníckeho systému, ktorý poskytuje starostlivosť na vysokej úrovni, by malo byť vytvorenie podporného a vlúdneho prostredia pre rodiace ženy. Nevyhnutnou súčasťou takéhoto systému je aj možnosť neprerušovanej podpory zo strany sprevádzajúcej osoby, ktorú si žena sama zvolí. V prostredí, kde sa tak nedeje, na to doplácajú predovšetkým ženy a deti svojím zdravím.

²¹ Charta práv pacienta, článok 7 bod 4.

²² World Health Organization (WHO): Companion of choice during labour and childbirth for improved quality of care. Geneva : World Health Organization, 2020. Dostupné na: <https://apps.who.int/iris/rest/bitstreams/1300034/retrieve> (posledná návšteva dňa 12. 10. 2022).

²³ The International Federation of Gynecology and Obstetrics (FIGO) Statement: Health System Strengthening and Respectful Care, 2021. Dostupné na: www.figo.org/resources/figo-statements/health-system-strengthening-and-respectful-care (posledná návšteva dňa 12. 10. 2022).

²⁴ Starostlivosť o nízkorizikovú rodičku počas pôrodu. Štandardný postup Ministerstva zdravotníctva Slovenskej republiky (vydaný podľa § 45 ods. 1 písmeno c) zákona 576/2004 Z. z. o zdravotnej starostlivosti, službách súvisiacich s poskytovaním zdravotnej starostlivosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov. Účinný od 1. 10. 2021.

Ženské kruhy vznikli ako občianska iniciatíva v roku 2011 s cieľom zmeniť súčasný stav starostlivosti poskytovanej ženám v tehotenstve, pri pôrode a v šestonedelí. Organizácia sa snaží predovšetkým šíriť informácie o rešpektujúcej zdravotnej starostlivosti a o právach žien pri pôrode. S týmto cieľom vykonáva komunitné, vzdelávacie, advokačné, ako aj výskumné aktivity.

Správu vypracovali: Zuzana Krišková
Miroslava Rašmanová
Jazyková korektúra: Soňa Hružiková

© Ženské kruhy, 19. 10. 2022